

Надія НЕЧИПОРЕНКО

**ВПЛИВ АКСІОЛОГІЧНИХ ПРІОРИТЕТІВ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ
НА РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ**

Дослідження проблеми якості професійної підготовки сучасного вчителя є гостро значущим питанням, оскільки з ним пов'язаний оптимальний розвиток особистості молодих поколінь, а отже – майбутнє конкретного соціуму. Від рівня розвитку професійних якостей педагога залежить соціально-етичне здоров'я суспільства: об'єктивно існує потреба суспільства у вчителях, вміння яких передбачають не тільки роботу з предметними знаннями, але й з етичними цінностями.

Незважаючи на цілий пласт досліджень з різних точок зору у сфері аксіології, досі існують питання, відповіді на які ще не сформовано. До них, зокрема, відносяться: визначення поняття «педагогічна аксіологія» у світлі сучасних культурологічних та педагогічних дискусій; розуміння ролі культури як духовної і світоглядної основи педагогічної аксіології; зміна ціннісних пріоритетів в контексті розбудови незалежності та викликів глобалізованого світу щодо змісту навчально-виховної діяльності вчителя; протиріччя в сучасній системі підготовки та перепідготовки педагогічних кадрів й можливості підвищення професійної педагогічної освіти тощо.

Аналіз навкових праць показує, що аксіологічний аспект у професійній підготовці майбутнього вчителя різнобічно досліджувався рядом зарубіжних і вітчизняних науковців. Значний доробок у цьому напрямі представлений західною філософською та культурологічною думкою – зокрема, працями М. Вебера, А. Вебера, В. Віндельбанда, М. Гартмана, Г. Рікєрта, В. Дільтея, Р. Кронера, Е. Кассіра, Е. Гусерля, Г. Зіммеля, А. Швейцера, О. Шпеглера, А. Тойнбі, К. Ясперса та ін.

У вітчизняному науковому просторі до цієї теми у свій час звертались такі відомі педагоги і вчені, як М. Драгоманов, А. Макаренко, І. Огієнко, О. Потебня, С. Русова, Г. Сковорода, В. Сухомлинський, І. Франко, Л. Українка, К. Ушинський та ін. У вітчизняній філософії освіти розробка аксіологічної проблематики здійснюється В. Андрущенко, І. Бехом, М. Бровком, Л. Губерським, С. Гончаренком, І. Зязюном, С. Клепком, В. Кременем, В. Кушерцем, М. Култаєвою, Л. Левчук, М. Михальченком, В. Огнев'юком, І. Предборською, І. Радіоною, Н. Ткачовою та ін.

Мета нашого дослідження полягає у виокремленні аксіологічних пріоритетів майбутнього вчителя у сучасних умовах суспільного розвитку та з'ясуванні їх впливу на розвиток його професійної культури.

Принципове значення в процесі формування майбутнього фахівця має його цілісне виховання під час здобуття ним вищої освіти (професійної підготовки): оволодіння базовими характеристиками культури вчителя на гносеологічному, емотивному та поведінковому рівнях.

Педагогічна культура розглядається у сучасній психолого-педагогічній науці як складний соціально-педагогічний феномен, «інтегрована характеристика педагогічного процесу в єдності його об'єкта, суб'єкта, змісту, механізму, системи й цілей» [2, с. 20]. Вона є професійною культурою, суб'єктом якої виступають професійні педагоги. Основними складовими педагогічної культури вчителя виступають: науковий світогляд та наукові знання; світоглядна та професійна ерудиція; духовне багатство особистості; культура педагогічного мислення; психолого-педагогічна та методична підготовки; досконале володіння педагогічною технікою; позитивний педагогічний імідж; зовнішня естетична привабливість та ін..

Для становлення і розвитку професійної культури майбутнього вчителя, безумовно, має ціннісний світ його особистості, провідне місце серед яких займають гуманність, совість, відповідальність, толерантність, тактовність, милосердя,

справедливість, чесність, порядність та ін.. У першу чергу вихованість педагога, уміння гідно показати себе, естетичність стилю (як одягу так і поведінки), становить значний відсоток у розвитку його професійної культури. За висловом А. Дістервега «як ніхто не може дати іншому того, що не має сам, так не може розвивати, виховувати і навчати той, хто сам не розвинений, не вихований, не освічений». «Визнання майбутнього вчителя суб'єктом культури передбачає не лише готовність засвоїти спеціальні теоретичні та практичні професійні знання і навички, а передусім – спроможність взяти на себе відповідальність виконувати соціокультурні функції професії, осмислити суспільну мету професійної діяльності, сприйняти професію вчителя як життєву цінність» [3, с. 65].

Отже, ціннісні орієнтації є найважливішим елементом внутрішньої структури особистості вчителя та її зовнішньої культури, яка презентується якістю спілкування, діяльності, поведінки і відносин у соціальному і освітньому середовищі. Зауважимо, що при цьому особливу увагу слід приділити формуванню базової культури особистості майбутнього вчителя: крізь призму культури майбутній педагог формує професійно-педагогічний світогляд, творчий потенціал і особистісні якості.

Аналіз науково-теоретичних праць учених, практики професійної підготовки вчителя у закладах вищої педагогічної освіти показує, що необхідність посилення аксіологічної підготовки майбутнього вчителя є одним з пріоритетних напрямків модернізації вищої педагогічної освіти.

Класики педагогіки вважали, що аксіологічний світ вчителя має унікальний вплив на формування ціннісного світу учнів. Так, К. Ушинський писав: «Будь-які дії вчителя «зігріваються» теплом його особистого переконання, будь-яка інструкція набуває актуального звучання в площині переконаності вихователя». Особливу увагу він приділяв проблемі педагогічного такту в діяльності вчителя: вчитель – це особистість з високим відчуттям цивільної відповідальності за благородну місію виховання підростаючого покоління, людина переконана, яскрава, емоційна. Образ вчителя відображає кращі етичні якості особистості, високий рівень культури.

А. Макаренко неодноразово підкреслював, що основоположним принципом педагогіки є «... якомога більше вимоги до дитини, але разом з тим і якомога більше поваги до неї». У дослідженні ціннісних пріоритетів професійної діяльності педагога А. Макаренко виокремив у якості базового елементу гармонію цінностей особистості і колективу. Відповідно до поглядів В. Сухомлинського в гуманістичній педагогіці особливе місце займає архітектоніка краси, яка створює «можливості жити серцем».

Цінності визначають норми поведінки людей; вони є базою осмисленої поведінки та служать свого роду стандартом при виборі альтернативних життєвих орієнтацій. Формуючи аксіологічну свідомість і емоційно-чуттєву сферу особистості студента, викладач закладає основу професійної культури, духовності, залучаючи інтелектуально-вольову, мотиваційно-ціннісну і чуттєву сфери особистості. Вплив викладача на студента організовується у формі паритетного діалогу: доброзичливість, свобода і розуміння є вихідними позиціями взаємодії. Викладач несе особливу відповідальність за дискредитацію тих понять і цінностей у професійній діяльності, на які він орієнтує студентську аудиторію [4].

Говорячи про те, яким має бути сучасний вчитель, не варто недооцінювати професійних навичок, як однієї зі складових його успішності, він має навчатися протягом життя, популяризувати це серед учнів. Професійні цінності надають стійкості особистості педагога, визначають принципи його поведінки, спрямовують інтереси і потреби, регулюють мотиваційну сферу. Часті зміни та нововведення стимулюють крокувати у ногу з часом, саморозвиватися, займатися самоосвітою. Для таких звершень необхідно підтримувати форму завжди, а для цього потрібна дисципліна, вольові зусилля, організованість, але цього недостатньо [5].

Ціннісні якості особистості впливають на її професійну діяльність і поведінку. Сучасному вчителю потрібно посилювати емоційну складову, розвивати емпатію, комунікативну культуру. Зрозуміло, що освітній процес сьогодні дещо змінений і педагог стає його невидимим організатором, але при цьому залишається явним лідером. Завжди ключовими є такі ціннісні якості як любов до дітей, доброта, толерантність, тактовність, як першорядні в морально-психологічному образі вчителя. Сьогодні потребує креативності, творчого підходу, готовності до інноваційних перетворень, чим активніше запроваджуватиметься значущість творчих характеристик особистості, тим яскравіше, та можливо більш позитивним буде світосприйняття учнів, потрібно привчати їх мислити творчо, нестандартно, розвивати в собі навички, якими саме вони хочуть володіти. В основі професійного іміджу майбутнього педагога є процес оволодіння ціннісними орієнтаціями, а ідеал педагога є одним з їх проявів [1].

Вивчення наукових джерел та аналіз характеру та рівня розвитку професійної взаємодії викладачів і студентів у закладах вищої педагогічної освіти дозволив окреслити аксіологічні пріоритети майбутнього вчителя в сучасних умовах трансформації суспільства. До них відносимо:

- любов до дітей як основу педагогічної майстерності: діти навчаються в того, кого люблять.
- здатність відійти від авторитарного формату і бути на рівні з дітьми;
- світоглядну ерудицію, ціннісне ставлення до світу як джерела власної життєтворчості і життєтворчості учнів;
- високий рівень духовно-морального розвитку, національної культури власної особистості і особистості школяра;
- високий рівень культури педагогічного спілкування;
- високий рівень сформованості професійної компетентності як фундаменту конкурентоспроможності в освітньому середовищі;
- стійкі морально-вольові якості, які дозволяють керувати власним простором, часом та можливостями
- інформаційно-цифрову компетентність як вагомий чинник професійного зростання в умовах комп'ютеризації різних сфер людської діяльності.

Вищесказане приводить нас до умовиводів щодо впливу аксіологічних пріоритетів на розвиток професійної культури майбутнього вчителя, який вбачаємо у: по-перше, впливі рівня розвитку особистісних якостей педагога на ступінь його професійної досконалості; по-друге, формуванні професійної культури як певної сукупності особистісних якостей та характеристик; по-третє, їх взаємозв'язку: при трансформації аксіологічних пріоритетів змінюється і професійна культура педагога. Приходимо до висновку, що пріоритети у ціннісній сфері особистості майбутнього вчителя мають принципове значення для становлення його особистісно-креативної педагогічної культури.

Таким чином, аксіологічний підхід до професійно-педагогічної підготовки майбутнього вчителя передбачає формування такої системи ціннісних орієнтацій, яка визначає його особистісно-професійне зростання, стратегічні цілі майбутньої професійної діяльності та ефективність освітньої роботи з дітьми.

Список використаних джерел

1. Білозерська С. І. Ціннісні орієнтації як складник професійного іміджу майбутнього педагога. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2021. № 6. С. 70–75.
2. Буряк В. К. Педагогічна культура: теоретико-методологічний аспект: моногр. Київ : Деміург. 2005. 232 с.

3. Вітвицька С. С. Аксіологічний підхід до виховання особистості майбутнього вчителя. *Креативна педагогіка. Наук.-метод. журнал*. Вінниця : Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки. 2015. Вип. 10. С. 63–67.
4. Калюжна Т. Г. Педагогічна аксіологія в умовах модернізації професійно-педагогічної освіти: автореф. дис. ... канд. філос. наук : 09.00.10. Київ 2010. 20 с.
5. Мешко Г., Мешко О. Професійні цінності майбутніх учителів у координатах сталого розвитку суспільства. *Ціннісні орієнтири в сучасному світі: теоретичний аналіз та практичний досвід*: зб. тез міжнар. наук.-практ. конф. ТНПУ імені В. Гнатюка. Тернопіль: Вектор, 2020. С. 97–99.

Артем ТОРЯНИК

ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ У МОЛОДИХ СПОРТСМЕНІВ ДО ЗАНЯТЬ ЛЕГКОЮ АТЛЕТΙΚОЮ

Значення фізичної культури у період навчання неможливо переоцінити. Воно полягає у створенні фундаменту для всебічного фізичного розвитку, зміцнення здоров'я, формування різноманітних рухових умінь та навичок. Заняття фізичною культурою позитивно позначається на формуванні таких важливих для сучасного суспільства цінностей, як прагнення до досягнення успіху, бажання перемагати, вміння протистояти не лише своїм суперникам, а й власним слабкостям. Розуміючи всю важливість фізичної культури у становленні успішного, здорового громадянина України, необхідно розуміти, яка відповідальність покладається на майбутніх вчителів фізичної культури. Від того, як вчитель викладає свій предмет, як йому вдається сформувати в учнів позитивну мотивацію до навчання, без перебільшення залежить здоров'я та успішність сучасного суспільства в Україні.

Мотивація – це процеси, що визначають рух до наміченої цілі, також чинники, які впливають активність чи пасивність поведінки [1]. Мотиваційними процесами можна керувати, тоді цей процес називають мотивуванням. Мотивування можна розуміти як створення умов для розвитку власних мотивів спортсменів, та як зовнішнє стимулювання, використання системи заохочень і покарань. Мотивування діяльності спортсменів під час тренувань можна здійснювати різними методами: емоційними, пізнавальними, вольовими, соціальними. Створення умов підвищення мотивації – дуже важливий момент організації занять для спортсменів.

Формування мотивації – це не «перекладання» вчителем у голову учня готових, зовні поставлених мотивів і цілей вчення. Насправді формування мотивів вчення – це створення таких умов, у яких з'являються внутрішні спонукання (мотиви, мети, емоції) до навчання; усвідомлення їх учнем та подальшого саморозвитку ним своєї мотиваційної сфери. Педагог виступає не в ролі простого спостерігача, він спостерігає, як розвивається мотиваційна сфера учня, він стимулює її розвиток системою психологічно продуманих прийомів.

Тільки в сукупності різних видів мотивації можна досягти високих статистичних даних, так і практично побачити, як зростає кількість здорових, спортивних, соціально активних школярів. Багато науковців сходяться на думці, що велике значення на формування в учнів позитивного ставлення до занять фізичними вправами має робота вчителя фізичної культури. Внутрішня мотивація виникає лише тоді, коли зовнішні мотиви та цілі відповідають можливостям школяра, коли вони є для нього оптимальними (не надто важкими та не дуже легкими) і коли школяр розуміє суб'єктивну відповідальність за їх реалізацію. Успішна реалізація мотивів та цілей викликає у школяра натхнення успіхом, бажання продовжувати заняття з власної ініціативи, тобто внутрішню мотивацію та інтерес. Внутрішня мотивація виникає також тоді, коли учень